

Како сачувати заштићена подручја

Ни три године нису биле довољне да се оствари циљ и да 12 процената државне територије добије посебан статус, иако подаци говоре да на то чека око 50 предела

Вест да је, готово деценију од првих иницијатива, скупштина општине Ћијевац покренула процедуру за проглашење Сталаћке клисуре и Мојсињских планина за заштићено подручје, одјекнула је међу еколозима. Разлог за то откривају подаци који кажу да овај статус чека још око педесетак подручја у Србији, од којих неки и дуже од десет година.

– Ово је редак пример да нека општина управља подручјима који се простиру на већој површини. Најчешће, када је реч о градовима и општинама, ради се о групи стабала. Поздрављамо овај чин, али и подсећамо да није довољно да подручја буду заштићена на папиру, већ и у пракси – каже Дејан Максимовић из Еколошког центра „Станиште”, удружења које је 2021. урадило детаљну анализу о стању заштићених подручја у Србији.

самоуправа одговорила нам је да нема ниједан извештај ни за једно подручје. Догађало се и да нам из општина и градова стигне одговор како они немају заштићена подручја иако регистар показује супротно. То је био случај у десет локалних самоуправа. То значи да надлежни уопште не знају да имају подручја о којима треба да брину, иако у општинама и градовима постоје људи чији је посао да управо то раде – објашњава Максимовић.

Каква је ситуација у овој области, додаје наш саговорник, најбоље илуструје податак са сајта saveonenergy.com – наша земља налази се на 33. месту међу 35 европских држава узимајући у обзир тренутни проценат заштите. Иза нас налазе се само још Румунија и Босна и Херцеговина.

– Био је циљ да до 2020. године 12 процената државне територије буде под заштитом и у томе нисмо успели.

си заштиту дужан је да финансира мере заштите, даје сагласности управљачима на програме управљања и обавља инспекцијски надзор над спровођењем закона и одлуке о заштити – истиче Максимовић и подсећа на случај општине Бела Црква, која је тражила да се смањи површина под заштитом Специјалног резервата природе „Караш – Нера”.

Истраживање Еколошког центра „Станиште” показало је и да је из републичког буџета 2020. године потрошено укупно око 225 милиона динара и то око 65 милиона динара на пет националних паркова, а за сва остала подручја око 160 милиона динара. Највише су финансиране активности и потребе чуварске службе, мониторинга и обележавања заштићеног подручја.

Истраживачи „Станишта” указали су на још неке проблеме – недовољно поуздан и јавности недоступан реги-

Покренут поступак очувања Сталаћке клисуре да би остала природна лепота

А оно је показало да, иако званична еколошка политика иде у смеру повећања државне територије под заштитом природе, ова подручја чине испод осам одсто укупне површине. Тачније, пре две године у централни регистар било је уписано 469 заштићених подручја, од којих је категорисано само 290, који су овај статус стекли после 1991. године. Судбина оних који су ову титулу раније добили није позната.

– Највише хектара је под републичком заштитом – око 655.000 хектара од 678.000 хектара укупно заштићене површине. У питању су и највреднија подручја, тако да републичке власти имају највећу одговорност за заштиту природе. Али од 74 општине и градова који су прогласили укупно 200 заштићених подручја, само њих 20 је у 2020. години финансирало заштићена подручја која су сами изгласали. Такође, када смо затражили извештаје испоставило се да их само њих 16 има за сва заштићена подручја, а 21 локална

Све до 2017. проценат заштићених подручја био је испод седам одсто, а онда је те године повећан са 6,54 процената на 7,48. Иза овог податка крије се чињеница да је те године Парк природе Стара планина проглашен заштићеним подручјем, који је уједно и највеће заштићено подручје. Већ наредне године ове бројке порасле су за само 0,08 процената – додаје наш саговорник.

Осим републике и локалних самоуправа, често се као управљачи ових подручја појављују јавна предузећа чија делатност нема никакве везе са животном средином и екологијом. У таквим случајевима, каже наш саговорник, на заштићена подручја гледа се само као на место трошка.

– Утисак је да се избегава са проглашењем заштите. Један од главних разлога јесте тај што органи власти нису свесни значаја природе и уз то не желе додатна финансијска оптерећења. Према прописима орган који прогла-

стар у којем недостају подаци за сва подручја о категорији, као и о томе ко су њихови управљачи.

Зашто су заштићена подручја уопште важна?

– Она чувају генетски фонд, биолошку и геолошку разноврсност, такође пречишћавају ваздух и воду, штите од поплава, ерозије, пожара, биљних болести, ублажавају последице климатских промена... Погољно утичу на квалитет земљишта и хране, на физичко и психичко здравље, у њима боравимо, рекреирамо се, образујемо се... Не постоји гачан податак, али се процењује да природна подручја Србији пружају јавне услуге вредне више десетина, можда и стотина милиона евра годишње. Велики део популације, нажалост, тога није свестан, већ у заштићеним подручјима види погодно место за градњу новог стамбеног комплекса, изградњу мини-хидроелектране, експлоатацију шљунка... – истиче Дејан Максимовић. **Вишња Аранђеловић**